

AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ EĞİTİM SİSTEMİ İLE TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE, EĞİTİMİN FİNANSMANI

Prof.Dr. Muhsin HESAPÇIOĞLU*

Arş.Gör.Dr. Yusuf İNANDI**

ÖZET

Bu çalışmanın ana amacını 15 Avrupa Birliği Ülkesi ile Türkiye’de eğitimin finansmanının karşılaştırılması oluşturmaktadır. Bu ana amaca bağlı olarak ülkelerin Gayri Safi Millî Hasıllarından ve kamu harcamaları içerisinde eğitime ayırdıkları payların miktarı, yine cari ve kapital harcamaların miktarları ile bu harcamalara özel sektörün katkılarının ne kadar olduğu da ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmanın sonucunda Türkiye’nin tüm harcama kalemlerinde Avrupa Birliği Ülkelerinin altında olduğu gözlenmiştir.

Anahtar sözcükler: Karşılaştırmalı eğitim, eğitimin finansmanı

FINANCE OF EDUCATION IN EUROPEAN UNION COUNTRIES AND TURKISH EDUCATION SYSTEM

SUMMARY

The main purpose of this search is to compare the finance of education among Turkey and the fifteen countries of European Union. According to the main purpose it is aimed to expose the share amount of education which is transferred from the national gross production of the countries and public expenses, and also to find out the amounts of current and capital expenses and the participation of the private enterprises to the share amount. Finally it is figured out that Turkey isn’t better than any European Union Country at any expense item.

Key Words. Comparative Education, financing of education

Teknolojik alanlardaki gelişmelerle birlikte dünya her geçen gün biraz daha küçülmekte ve küreselleşme bütün dünyayı sarmaktadır. Dünya küreselleşirken bir yerde

---

* Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü

** Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü

meydana gelen değişim de diğer taraflardaki ülkeleri, örgütleri, insanları, toplumları ve teknolojiler gibi bir çok olguyu da anında etkilemektedir. Bu etkileme bazen olumlu yönde olurken, bazen de olumsuz yönde olabilmektedir. Bu sonuçtan olumlu yönde yararlanılmak isteniyorsa, gelişimlerin yerinde ve zamanında takip edilip, her düzeyde stratejik bir plânlama yapılması gerekmektedir (DPT,1995). Yapılacak stratejik plânlamada ise, eğitim örgütünün tamamı bir bütün olarak algılanmalı ve gelecekte eğitim örgütü dışında meydana gelebilecek gelişmeleri, örgütün kaynaklarını, mevcut ve gelecekteki durumu hesaba katmalıdır (Fidler,1996,s.111;Grundy,1993,s.53). Yine stratejik plânlama, olaylar karşısında insanlara, örgütlere ve ülke yöneticilerine esnek hareket edebilme fırsatı da sağlamalıdır. Böyle bir plânlama yapabilmek içinde dünyanın diğer yerlerinde olup bitenlerin sağlıklı analiz edilmesi gerekmektedir. Bir başka ifadeyle sağlıklı bir karşılaştırma yaparak, her düzeydeki birey, örgüt ve ülke politikalarının buna göre ayarlanması gerekmektedir. Eğer birey, örgüt ve ülkeler kendini dünyanın diğer ülkelerindeki değişim ve gelişimden haberdar ederek yenileyebilirlerse, ayakta kalmayı başarabileceklerdir. Kuşkusuz bu yenileşmenin sağlıklı olarak gerçekleşmesi ise düzenli bir örgüt yapısının oluşturulmasına bağlıdır. Bu örgüt yapısı da dünyanın her yerinde olduğu gibi eğitim örgütlerinde mevcuttur. Ancak eğitim örgütleri aracılığıyla bütün insanlar, plânlı bir şekilde amaçlara götürülebilir. Yine eğitim örgütleri aracılığıyla ekonomi, sanayi, ticaret, politika, hukuk, güvenlik, yurttaş hakları ve eğitim alanındaki gelişmeler sağlıklı olarak takip edilebilir. Bu nedenle eğitimin bütün bu yararlarının yanı sıra diğer yararları King (1975) tarafından şöyle ifade edilmektedir. Eğitim örgütleri yaptığı bu karşılaştırmalar sonucunda değişik deneyimler ve yaklaşımlarla eğitim alanında en doğru kararın verilmesine katkı sağlar. Yine bir gurup çalışmanın içinde istatistiksel yöntemler ve işlenen verilerle sistematik olarak her olayın kendine özgü yollarını test eder ve geleceğimizi plânlamada bize yardımcı olur. Eğitimle ulusal kalkınma arasındaki ilişkinin anlaşılmasında, değişik ülkelerdeki eğitim ve ulusal kalkınma ilişkilerini göstererek önemli bir rol oynar. Eğitimciler ve halkı eğitim alanındaki kuramsal temellerin ve pratik uygulamaların değişik ülkelerde nasıl olduğu konusunda duyarlı hale getirir. Böylece alternatif eğitim yaklaşımları konusunda bilgi sahibi olunur. Yine karşılaştırmalı eğitim, toplumsal ve çok farklı politikalarda var olan eğitsel güçlük ve sorunları bilmeye ve belirlemeye de yardım eder (Türkoğlu,1998,s.18).

Ayrıca kendi geçmişimizi daha iyi anlamamızı sağlar. Kendi eğitimimizi ve toplumumuzu tanımamıza yardımcı olur (Eckstein,1975). Yöneticilere ve eğitimin en değerli parçası olan öğretmenlere yol gösterir. Şu anda nerede olduğumuz ve gelecekte nerede olabileceğimiz hakkında bilgi verir. Diğer ülkelerin neler yaptıkları ve yapmadıkları konularında bizlere gerçekçi bilgiler sunar (plânlama-vazgeçme-değişim).

Problemlerin yalnız bize özgü olmadığını görürüz ve benzer problemleri çözümlenmede diğer ülkelerin tecrübeleri bize yol gösterir (Noah,1984). Yine ülkelerin bir çok alanda yapmış olduğu değişiklikler sonucu kullanılan yöntem ve teknikler, bireyin daha iyi yaşamasına, toplumun refahının artmasına ve ülkenin kalkınmasına katkıda bulunuyorsa, bu yöntem ve tekniklerin ne şekilde kullanıldığı öğrenilerek ülkeyi yönetenlerin bunları kendi ülkesinde de kullanmak üzere harekete geçmesini sağlar.

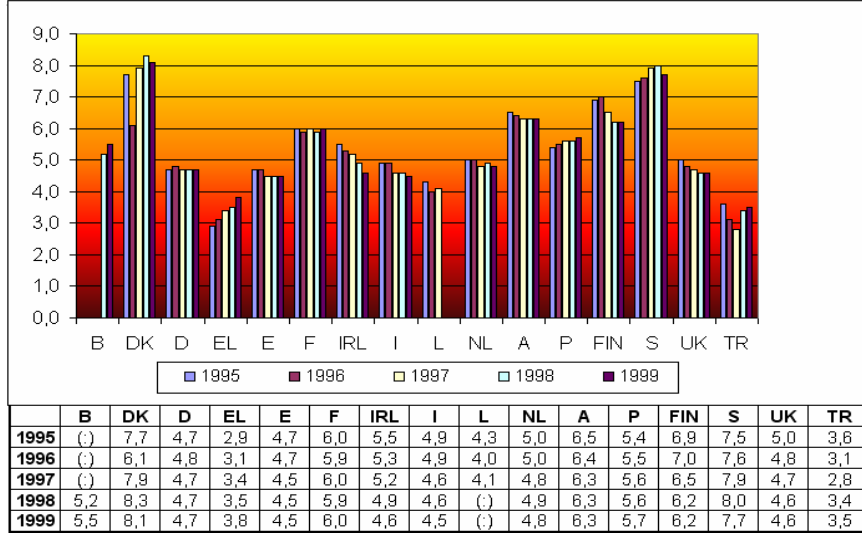
Kısacası karşılaştırmalı eğitimle elde edilen münferit bilgiler, daha geniş kapsamda genel teorilerin üretilmesine zemin hazırlayarak bir çok alanda insanlara yol gösterici olur (Erdoğan,1997). Kuşkusuz bu yapılması gerekenler, ülkeler arasında sınırların henüz kalkmamış olduğu bölgeler için daha da önemlidir. Çünkü diğer bölgelerde, bölgesel bütünleşmeler sayesinde bu karşılaştırmaların yerini artık ortak politikalar almaya başlamıştır. Bölgesel bütünleşmeler, ortak sorunların çözümünde ulusların kaynak, bilgi ve teknolojilerini birlikte değerlendirmelerine olanak sağlamakta ve özellikle eğitim sistemlerinden beklenen işlevleri daha da çeşitlendirmektedir. Yine bölgesel bütünleşmeler sonucunda, diğer bir çok alanlarda olduğu gibi kendi aralarında imzalanan işbirliği ve tercihli ticaret anlaşmalarından, serbest ticaret bölgelerine, gümrük birliğinden siyasi bütünleşmelere kadar değişik biçimlerde yararları ortaya çıkmaktadır. Yine ülkelerindeki insanlara daha rahat bir yaşam, gelecekteki nesillere yaşanılabilir bir dünya bırakmak isteyen bu ülkeler farklı alanlardaki güçlerini birleştirerek her alanda etkili olmaya çalışmaktadırlar. Bir başka ifade ile, ülkelerin kendilerinde olmayan kaynakları diğer ülkelerle işbirliğine giderek sağlaması ve diğer ülkelerinde kendilerinde olmayan kaynakları işbirliğine giderek temin etmeye çalışması bölgesel bütünleşmelerin oluşmasını zorunlu kılmaktadır.

Dünyada bölgesel bütünleşmelerin kurulması ve geliştirilmesini sağlayan ülkelerin başında ise Avrupa Birliği ülkeleri gelmektedir. Bu ülkeler küreselleşen dünyada ortak ekonomi, sanayi, ticaret, politika, güvenlik, adalet, yurttaş hakları ve son zamanlarda ortak eğitim programlarını da kapsayan bir birlik halini almışlardır. Bu birlik şu anda dünya üzerindeki bölgesel işbirliği projelerinin en gelişmişidir. Dünya üzerindeki bu gelişmelere kayıtsız kalmak istemeyen Türkiye ise Avrupa Birliğine üye ülkelerin içerisinde yer almak istemektedir. Ancak Avrupa Birliğine üye olmak için de bazı süreçlerin geçirilmesi gerekmektedir. Öncelikle adaylık statüsünün verilmesi ve adaylık müzakerelerinin başlaması gibi. Türkiye adaylık statüsünü kazanmış, Aralık 2004 tarihinde de müzakerelerin başlaması için 3 Ekim 2005 tarihine gün almıştır. Bu süreç içerisinde Türkiye'den ekonomi, sanayi, ticaret, politika, güvenlik, adalet, sağlık ve eğitim gibi bir çok alanda Avrupa Birliği kriterlerine uyum sağlaması beklenmektedir. Bütün bu uyum sürecinin eğitim örgütleri aracılığıyla daha hızlı ve daha kolay gerçekleşeceği hesaba katılırsa, eğitim alanındaki uyum sürecinin öncelikli olmasının gerekçesi daha açık olarak anlaşılabilir. Şu ana kadar Avrupa Birliği ülkelerinin ve Türkiye'nin bir çok alanda karşılaştırılması yapılmıştır. Bunların başında ekonomi, sanayi, ticaret, adalet ve insan hakları gibi konular gelmektedir. Eğitim yapıları ve yönetimi ile de ilgili oldukça fazla karşılaştırma vardır. Ancak doğrudan Avrupa Birliği ülkelerinin ve Türkiye'nin, eğitiminin finansmanını karşılaştıran bir çalışmaya araştırmacı tarafından taranan kaynaklar içinde ulaşılabilmiştir. Bu nedenle Avrupa Birliği Ülkeleri ile Türkiye'nin eğitimi nasıl finanse ettikleri bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye'de Eğitimin Finansmanı

Öncelikle Avrupa Birliğine üye ülkeler ve Türkiye’de eğitim harcamalarının Gayri Safi Millî Hasılaya (GSMH) oranına bakmakta yarar vardır. Buna ilişkin veriler grafik 1 de yer almaktadır.

Grafik 1. Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye’de Gayri Safi Millî Hasılının Bir Yüzdesi Olarak Kamu Eğitim Harcamalarının Gelişimi (1995-1999-%)

Kaynak: European Commission., Key Data On Education in Europe, Financing of Education 2002.

Grafik 1 incelendiğinde Avrupa Birliği ülkelerinin ve Türkiye’nin 1995 yılından 1999 yılına kadar Gayri Safi Millî Hasıladan (GSMH) eğitime yaptıkları harcamaların gelişim oranı görülmektedir. Grafikte açıkça görüldüğü üzere; 5 yıllık dönemde Gayri Safi Millî Hasılının bir yüzdesi olarak eğitim harcamalarının dört ülkede yükseldiği görülmektedir. Bunlardan üçünde, Danimarka, Portekiz ve İsveç’te artış oldukça düşük düzeyde gerçekleşmiştir. Bu artışların yüzdesi, yüzde 5 ya da daha az olarak gerçekleşmiştir. Bu grup içerisinde yer alan Yunanistan’da ise artış bu üç ülkeden daha fazla gerçekleşmiştir.

Almanya ve Fransa’nın Gayri Safi Millî Hasıladan eğitime ayırdıkları pay 1995-1999 yılları arasında çok az esneme olsa da genelde sabit kalmıştır. Örneğin Almanya yalnızca 1996 yılında eğitime yüzde 4,8 pay ayırırken diğer yıllarda eğitime yüzde 4,7 pay ayırmıştır. Aynı şekilde Fransa’da 1996-1998 yıllarında eğitime yüzde 5,9 pay ayırırken diğer yıllarda yüzde 6,0 pay ayırmıştır. Sonuçta bu iki ülkenin Gayri Safi Millî Hasıladan eğitime ayırdıkları pay çok fazla değişkenlik göstermemiştir.

İspanya, İrlanda, İtalya, Hollanda, İngiltere, Finlandiya ve Avusturya’da ise Gayri Safi Millî Hasıladan eğitime yapılan harcama oranlarında bir azalma meydana gelmiştir.

Her ne kadar bu azalmanın oranı küçükte olsa eğitimin niteliğini olumsuz etkileyeceği açıktır.

Yunanistan'ının Gayri Safi Millî Hasıladan eğitime ayırdığı harcama oranının Avrupa Birliği ortalamasının altında olmasına rağmen, 1995-1999 yılları arasındaki artışlarla ortalamaya yaklaşmıştır. Ayrıca bu dönem aralığında en fazla artış sağlayan ülke olarak görülmektedir.

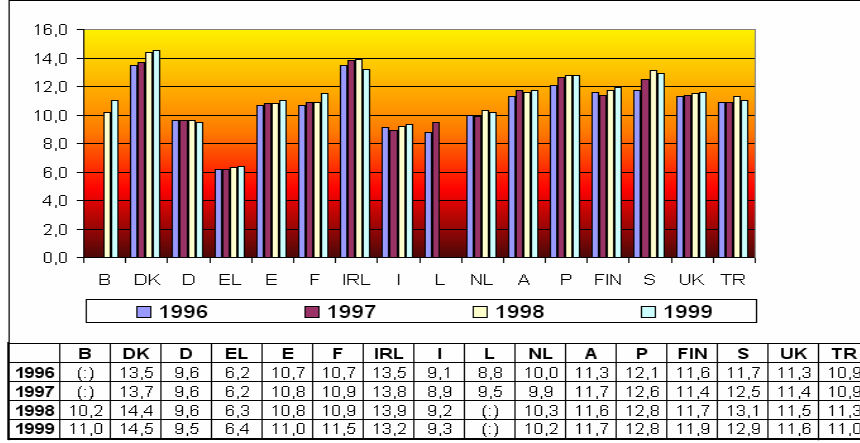
Belçika'da 1995-1996-1997 yılına ait verilere ulaşılamasa da 1998-1999 yılına ait verilere bakıldığında Gayri Safi Millî Hasıladan eğitime ayrılan oranda azda olsa bir artışın olduğu gözlenmektedir.

Türkiye'nin Gayri Safi Millî Hasıladan eğitime ayırdığı yüzdelere bakıldığında miktarın oldukça düşük olduğu görülecektir. Türkiye Gayri Safi Millî Hasıladan 1995 yılında eğitime yüzde 3,6, 1996 yılında 3,1, 1997 yılında 2,8, 1998 yılında 3,4 ve 1999 yılında 3,5 oranında pay ayırmıştır (Maliye Bakanlığı,2004;[http://www.TC.Maliye.gov.tr/Eylül 2004](http://www.TC.Maliye.gov.tr/Eylül%202004)).

Türkiye'nin Gayri Safi Millî Hasıladan eğitime 5 yıllık süreçte ayırdığı pay, Avrupa Birliği ülkelerinin Gayri Safi Millî Hasıladan eğitime ayırdıkları payın oldukça altındadır. Avrupa Birliği ülkeleri neredeyse Gayri Safi Millî Hasıladan eğitime, Türkiye'nin iki katı daha fazla pay ayırmaktadır. Sadece Türkiye'ye yakın harcama yapan ülkeler içerisinde Yunanistan bulunmaktadır.

Türkiye'ye burada ayrı bir parantez açmakta yarar vardır. Türkiye'de genel olarak Gayri Safi Millî Hasıladan eğitime ayrılan paylarda 1990 ile 2000 li yıllar arasında bir dalgalanma meydana gelmiştir. Özellikle 1990 yılında Türkiye'nin Gayri Safi Millî Hasıladan eğitime ayırdığı oran yüzde 3,08 civarındayken bu oran 1991-1992 ve 1993 yıllarında artış göstermiştir. 1991 yılında yüzde 3,43 olmuş, 1992 ve 1993'te ise yüzde 3,84 değerine ulaşmıştır. Kuşkusuz bu değer bu dönemde artmasının nedeni Türkiye'de bu dönemde çok sayıda üniversitenin açılmış olmasıdır (Ortaç,2004;[http://dergi.iibf.gazi.edu.tr/Ekim 2004](http://dergi.iibf.gazi.edu.tr/Ekim%202004)). Bu dönemde gerçekte eğitime yapılan harcamalarda bir artış varmış gibi görünmesine karşın üniversite ve öğrenci sayısındaki artış dikkate alındığında, bir artışın olmadığı, gerçekte bir azalmanın meydana geldiğini söylemek olanaklıdır. Özellikle 1994 yılındaki malî krizden dolayı uygulanan politikalar eğitime ayrılan kaynakların miktarlarının her geçen gün azalmasına neden olmuştur. Ancak 1997-1998 yılında zorunlu temel eğitimin sekiz yıla çıkarılması nedeniyle bir artış olmuştur. Bu artışın nedeni ise ilköğretim projesinin Dünya Bankası tarafından desteklenmesidir.

Grafik 2. Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye'de Toplam Kamu Harcamaları İçinde Eğitim Harcamalarının Payı (1996-1999-%)

Kaynak: European Commission., Key Data On Education in Europe, Financing of Education 2002.

Grafik 2 incelendiğinde Avrupa Birliği ülkelerinin ve Türkiye'nin 1996 yılından 1999 yılına kadar, toplam kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının gelişim oranı görülmektedir. Grafikte açıkça görüldüğü üzere; 4 yıllık dönemde, Almanya'da 1996 yılında toplam kamu harcamaları içinde eğitime ayrılan pay yüzde 9,6 iken 1999 yılında yüzde 9,5'e düşmüştür. İrlanda'da 1996 yılında toplam kamu harcamaları içinde eğitime ayrılan pay yüzde 13,5 iken 1999 yılında yüzde 13,2'ye düşmüştür. Belirtilen iki ülkenin dışında diğer tüm ülkelerde toplam kamu harcamaları içerisinde eğitim harcamalarında belirli bir artış gözlenirken bu iki ülkede bir azalma meydana gelmiştir.

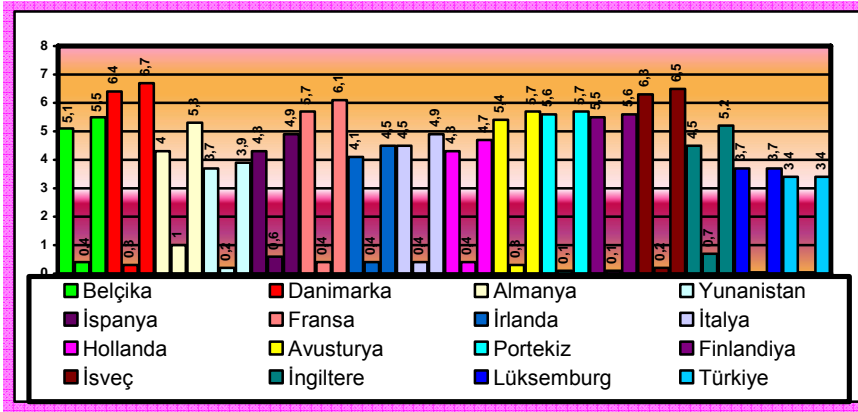
Toplam kamu harcamaları içerisinde eğitime diğer ülkelerden daha fazla pay ayıran dört ülke bulunmaktadır. Bu ülkeler Danimarka, Fransa, İsveç ve Portekiz'dir. Danimarka'da 1996 yılında toplam kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının payı yüzde 13,5 iken 1999 yılında yüzde 14,5'e çıkmıştır. Fransa'da 1996 yılında toplam kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının payı yüzde 10,7 iken 1999 yılında yüzde 11,5'e çıkmıştır. Portekiz'de 1996 yılında toplam kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının payı yüzde 12,1 iken 1999 yılında yüzde 12,8'e çıkmıştır. İsveç'te 1996 yılında toplam kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının payı yüzde 11,7 iken 1999 yılında yüzde 12,9'a çıkmıştır. Bu dört ülkedeki artışlar diğer ülkelerdeki artışlardan daha bariz bir şekilde görülmektedir.

Toplam kamu harcamaları içerisinde eğitime en az pay ayıran ülke yüzde 6,4 ile Yunanistan'dır. Yunanistan'da 1996 ile 1999 yıllarında çok az bir artış meydana gelmesine karşın Avrupa Birliği ortalamasının oldukça altındadır. Yunanistan dışında kalan diğer ülkeler ise ortalamaya yakın bir harcama yapmaktadırlar. Avrupa Birliği ülkelerinin toplam kamu harcamaları içinde, eğitim harcamalarının ortalaması ise yüzde 11,2 dir

Türkiye'nin toplam kamu harcamaları içerisinde eğitime ayırdığı paya bakıldığında 1996 ve 1997 yılında yüzde 10,9, 1998 yılında yüzde 11,3, 1999 yılında ise yüzde 11 oranında bir pay ayırdığı görülmektedir. Yine 2000 yılında yüzde 9, 2001 ve 2002 yıllarında ise yüzde 8 oranında bir harcama yapmıştır (DPT,2004;http://www.dpt.gov.tr/Ekim 2004). Buda Türkiye'nin eğitime kamu harcamaları içerisinde ayırdığı payın her geçen gün düştüğünü göstermektedir. Oysa Türkiye'nin kamu harcamaları içerisinde eğitim harcamaları oranları 1990 ile 1994 yılları arasında Avrupa Birliği ortalaması olan 11,2'nin oldukça üzerindedir. Örneğin Türkiye 1990 yılında kamu harcamaları içerisinde eğitime yüzde 17,88 oranında bir pay ayırırken bu rakam 2000 li yıllarda yüzde 8'e kadar düşmüştür. Eğitime kamu bütçesinden her geçen gün ayrılan payların düşmesine hem Türkiye'nin yaşadığı ekonomik krizler, hem de eğitimin artık bir kısmını eğitimden yararlananların ödemesi gerektiği fikrinin neden olduğu söylenebilir. Son tartışmaların odak noktası temel eğitim dışında eğitimden yararlanmak isteyen herkesin eğitime katkı yapması yönündedir.

Avrupa Birliği ülkeleri ve Türkiye'nin Gayri Safi Millî Hasıladan ve kamu harcamaları içerisinde eğitime ayırdıkları payları bir sıralama içerisinde verdikten sonra, bu ülkelere ait son verilere bakmakta yarar vardır.

Grafik 3. Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye'de Kamu ve Özel Sektörün Gayri Safi Millî Hasıla içerisinde Eğitime Yaptıkları Harcamalar (2000-%)

Kaynaklar: Education at a Glance - OECD Indicators 2003; Türkiye Eğitim Harcamaları Araştırması 2002 Yılı - DİE 2004; European Commission., Key Data On Education in Europe, Financing of Education 2002.

Açıklama: Birinci sütun kamu, ikinci sütun özel sektör harcamaları ve üçüncü sütunda toplam harcamaları vermektedir. 2.Türkiye ve Lüksemburg'a ait özel sektör katkısı bilinmemektedir. 3.Danimarka'ya ait verilerde öğrenci ailelerinin katkısı bilinmemektedir. Ancak diğer özel kurumların katkısı vardır.

Grafik 3 incelendiğinde Avrupa Birliği ülkeleri ve Türkiye'de kamu ve özel sektörün 2000 yılında Gayri Safi Millî Hasıla içerisinde eğitime yaptıkları harcamalar

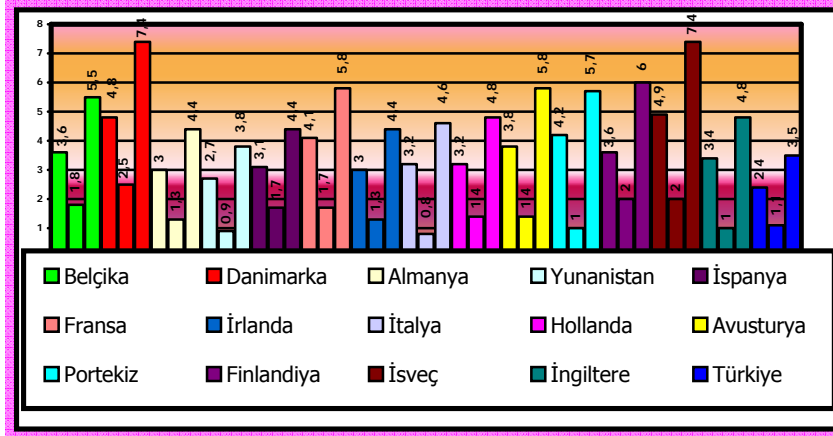
görülmektedir. Buna göre, Avrupa Birliği ülkeleri ve Türkiye’de kamunun eğitime ayırdığı pay ile özelin ayırdığı paylar arasında oldukça büyük farklar vardır. Tüm ülkelerde eğitime ayrılan kaynak, daha çok kamu tarafından yapılmaktadır. Özelin ayırdığı pay yüzde 0,1 ile Portekiz ve Finlandiya ile yüzde 1 Almanya arasında değişmektedir.

Gayri Safi Millî Hasıladan eğitime en çok kaynak ayıran ülkeler sırasıyla yüzde 6,7 ile Danimarka, yüzde 6,6 ile İsveç ve yüzde 6,1 ile Fransa tarafından yapılmaktadır. Bu ülkelerin eğitime ayırdıkları oran yüzde 6’nın üzerindedir.

Gayri Safi Millî Hasıladan eğitime en az kaynak ayıran ülkeler sırasıyla yüzde 3,7 ile Lüksemburg, yüzde 3,9 ile Yunanistan, yüzde 4,5 ile İrlanda, yüzde 4,7 ile Hollanda, ve yüzde 4,9 ile İspanya ve İtalya’dır. Belirtilen ülkeler ortalamanın altında bir harcama yapmaktadır. Özellikle Lüksemburg ve Yunanistan Avrupa Birliği ülkeleri içerisinde yüzde 3,7 ve yüzde 3,9 ile eğitime Gayri Safi Millî Hasıladan en az pay ayıran ülkeler olarak görülmektedir. Gayri Safi Millî Hasıladan ortalamaya yakın harcama yapan ülkeler ise, yüzde 5,5 ile Belçika, yüzde 5,3 ile Almanya, yüzde 5,7 ile Avusturya, yüzde 5,6 ile Portekiz ve yüzde 5,2 ile İngiltere’dir.

Avrupa Birliğine aday durumdaki Türkiye’de ise yüzde 3,4 oranında bir pay ayrılmaktadır. Bu oran, Avrupa Birliği ülkeleri içerisinde yüzde 3,7 ve yüzde 3,9 ile eğitime Gayri Safi Millî Hasıladan en az pay ayıran Lüksemburg ve Yunanistan’ın ayırdığı paydan daha düşüktür. Türkiye’de geçmiş yıllarda Gayri Safi Millî Hasıladan eğitime daha fazla pay ayırırken yaşanan ekonomik krizler nedeniyle bu pay sürekli iniş çıkışlı bir hal almaya başlamıştır. Örneğin Türkiye, 2000 yılında yüzde 3,54, 2001 yılında 3,77, 2002 yılında yüzde 3,53 oranında Gayri Safi Millî Hasıladan eğitime pay ayırmıştır.

Grafik 4. Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye’de Gayri Safi Millî Hasıladan Bir Yüzdesi Olarak Eğitim Harcamalarının Okul Kademelerine Göre Dağılım Oranı (2000-%)

Kaynaklar: Education at a Glance - OECD Indicators 2003; Türkiye Eğitim Harcamaları Araştırması 2002 Yılı - DİE 2004; European Commission., Key Data On Education in Europe, Financing of Education 2002.

Açıklama: 1. Lüksemburg'a ait verilere ulaşılamamıştır. 2. Birinci sütun ilköğretim ve ortaöğretim harcamalarını, ikinci sütun yükseköğretim harcamalarını göstermektedir. 3. Üçüncü sütun toplam harcama oranlarını göstermektedir. Birinci ve ikinci sütun toplamaları arasındaki fark ise farklı harcama kalemlerinden gelmektedir.

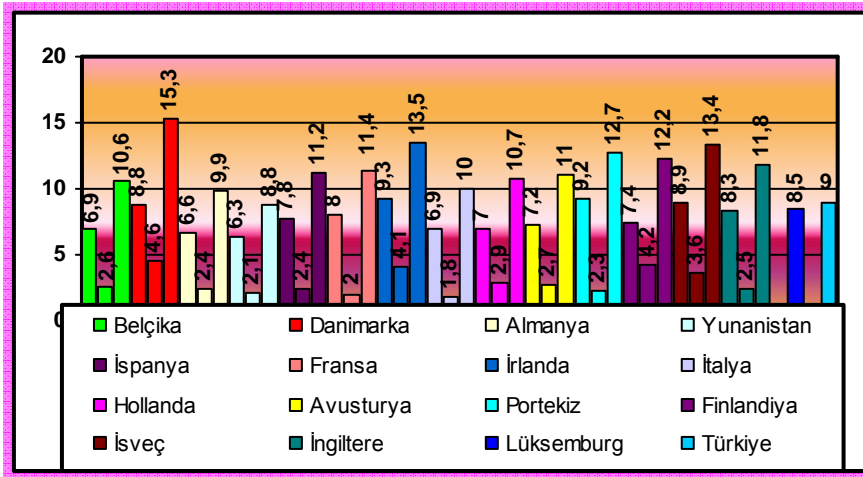
Grafik 4 incelendiğinde Avrupa Birliği ülkeleri ve Türkiye'nin 2000 yılında Gayri Safi Millî Hasıla içerisinde okul kademelerine göre eğitime yaptıkları harcamalar görülmektedir. Buna göre tüm Avrupa Birliği ülkeleri ve Türkiye'de Gayri Safi Millî Hasıladan ilköğretim ve ortaöğretime ayrılan pay yükseköğretime ayrılan paydan daha büyüktür.

Gayri Safi Millî Hasıladan ilköğretim ve ortaöğretime en fazla harcama yapan ülkelere bakıldığında yüzde 4,9 ile İsveç, yüzde 4,8 ile Danimarka, yüzde 4,2 ile Portekiz ve yüzde 4,1 ile Fransa gelmektedir. En az pay ayıran ülkeler ise yüzde 2,7 ile Yunanistan, Yüzde 3 ile Almanya ve İrlanda'dır. Diğer ülkeler ortalamaya yakın bir harcama yapmaktadırlar.

Gayri Safi Millî Hasıladan yükseköğretime en fazla harcama yapan ülkeler yüzde 2,6 ile Danimarka, yüzde 2 ile Finlandiya ve İsveç'tir. En az harcama yapan ülkeler ise yüzde 0,8 ile İtalya ve yüzde 0,9 ile Yunanistan'dır. Yine Portekiz ve İngiltere'de yüzde 1 civarında bir harcama yapmaktadır.

Türkiye'de Gayri Safi Millî Hasıladan ilköğretim ve ortaöğretime yüzde 2,4 oranında, yükseköğretime ise yüzde 1,1 oranında bir harcama yapılmaktadır.

Grafik 5. Avrupa Birliğine Üye Ülkeler ve Türkiye'de Toplam Kamu Harcamaları İçerisinde Eğitime kamu Harcama Oranı (2000-%)

Kaynaklar: Education at a Glance - OECD Indicators 2003; Türkiye Eğitim Harcamaları Araştırması 2002 Yılı - DİE 2004 [http://dpt.gov.tr.](http://dpt.gov.tr;); <http://132.204.2.104/unesco/Kasim> 2003; European Commission., Key Data On Education in Europe, Financing of Education 2002.

Açıklama: 1. Birinci sütun ilköğretim ve ortaöğretim harcamalarını, ikinci sütun yükseköğretim harcamalarını göstermektedir. Üçüncü sütun toplam harcama oranlarını göstermektedir. Birinci ve ikinci sütun toplamı arasındaki fark ise farklı harcama kalemlerinden gelmektedir. 2. Türkiye ve Lüksemburg'a ait veride toplam harcama oranı verilmiştir.

Grafik 5 incelendiğinde Avrupa Birliği ülkeleri ve Türkiye'nin 2000 yılında toplam kamu harcamaları içerisinde eğitime yapılan harcama oranları görülmektedir. Yine aynı grafikte okul kademelerine göre harcama oranları da verilmektedir. Buna göre, Avrupa Birliği ülkeleri içerisinde kamudan eğitime en büyük payı yüzde 15,3 ile Danimarka ayırmaktadır. Danimarka'yı sırasıyla yüzde 13,5 ile İrlanda ve yüzde 13,4 ile İsveç izlemektedir.

Kamudan eğitime en az pay ayıran ülkeler ise sırasıyla yüzde 8,5 ile Lüksemburg, yüzde 8,8 ile Yunanistan, yüzde 9,9 ile Almanya, yüzde 10 ile İtalya, yüzde 10,7 ile Hollanda, yüzde 10,6 ile Belçika ve yüzde 11 ile Avusturya gelmektedir.

Kamu harcamalarından eğitime ortalamaya yakın kaynak ayıran ülkeler ise yüzde 11,2 ile İspanya, yüzde 11,4 ile Fransa, yüzde 12,7 ile Portekiz, yüzde 12,2 ile İrlanda ve yüzde 11,8 ile İngiltere'dir.

Türkiye'de yüzde 9'luk bir oranla ortalamanın altında bir pay ayırmaktadır. Türkiye'de bu oran 1999 yılı için yüzde 11,58 iken 2001 yılı için 8,17, 2002 yılı için 7,6 ve 2003 yılı için ise yüzde 6,93 olarak gerçekleşmiştir. Görüldüğü üzere Türkiye'de her geçen gün devletin kamu harcamaları içerisinde eğitime ayırdığı pay düşmektedir. Oysa Türkiye Avrupa Birliği'ne üye olmak için çaba harcamaktadır. Eğitime daha fazla kaynak ayırması gerekirken her geçen gün bu oran düşmektedir.

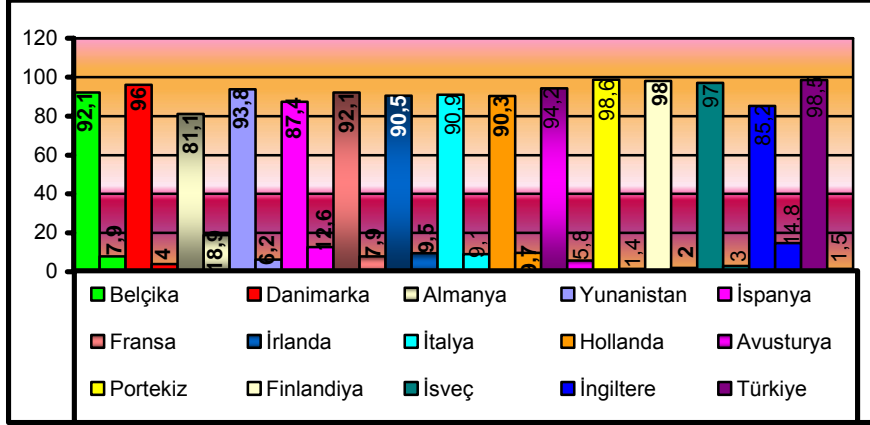
Yine grafik 5 incelendiğinde Avrupa Birliği ülkelerinin tümünde ilköğretim ve ortaöğretime ayrılan kamu harcamaları yükseköğretime ayrılan kamu harcamalarından oldukça fazladır. İlköğretim ve ortaöğretime ayrılan kaynağın en fazla olduğu ülkeler ise sırasıyla yüzde 9,3 ile İrlanda, yüzde 9,2 ile Portekiz, yüzde 8,9 ile İsveç, yüzde 8,8 ile Danimarka, yüzde 8,3 ile İngiltere ve yüzde 8 ile Fransa'dır.

İlköğretim ve ortaöğretime kamu bütçesinden en az pay ayıran ülkeler ise sırasıyla yüzde 6,3 ile Yunanistan ve yüzde 6,6 ile Almanya'dır. Diğer ülkeler ortalamaya yakın bir harcama yapmaktadırlar.

Kamu harcamalarından yükseköğretime en fazla harcama yapan ülkeler sırasıyla yüzde 4,6 ile Danimarka, yüzde 4,2 ile Finlandiya ve yüzde 4,1 ile İrlanda tarafından yapılmaktadır.

Diğer ülkelerde ise yükseköğretime ayrılan kamu kaynakları yüzde 1,8 İtalya ile yüzde 3,6 İsveç arasında değişmektedir.

Grafik 6. Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye’de, Kamu ve Özel Kurumların Eğitime Yaptıkları Harcamaların Yüzdeler Oranı (2000-%)

Kaynaklar: Education at a Glance - OECD Indicators 2003; Türkiye Eğitim Harcamaları Araştırması 2002 Yılı – DİE 2004; [http://dpt.gov.tr.](http://dpt.gov.tr;); [http://132.204.2.104/unesco/Kasim 2003](http://132.204.2.104/unesco/Kasim%202003);European Commission.,Key Data On Education in Europe, Financing of Education 2002.

Açıklama: 1.Birinci sütun kamu, ikinci sütun özel sektör harcamalarını vermektedir 2. Lüksemburg’a ait veri bulunmamaktadır.

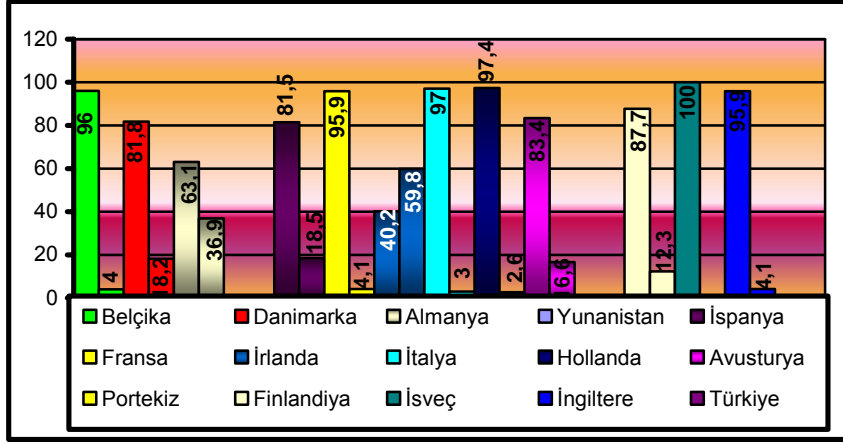
Grafik 6 incelendiğinde Avrupa Birliğine üye ülkeler ve Türkiye’de 2000 yılında kamu ve özel kurumların eğitime yaptıkları harcamaların yüzdeler oranları görülmektedir. Buna göre kamu ve özel kurumların eğitime olan destekleri arasında oldukça büyük bir fark vardır. Ancak kamunun eğitime yaptığı harcama oranları arasında büyük farklılıklar bulunmamaktadır.

Kamunun eğitime yaptıkları harcamalarda, Almanya, İspanya ve İngiltere dışında diğer tüm Avrupa Birliği ülkelerinin harcama oranları yüzde 90’nın üzerindedir. Yüzde 98,6 ile Portekiz, yüzde 98 ile Finlandiya, yüzde 97 ile İsveç ve yüzde 96 ile Danimarka, eğitime kamu tarafından en büyük katkıyı yapan ülkelerdir.

Yüzde 81,1 ile Almanya ve yüzde 85,2 ile İngiltere Avrupa Birliği ülkeleri içerisinde kamudan eğitime diğer ülkelere göre daha az pay ayırmaktadır.

Türkiye’de de, kamu ve özel kurumların eğitime yaptıkları harcamalar içerisinde, kamunun eğitime oldukça yüksek bir miktar ayırdığı görülmektedir. Yaklaşık yüzde 98,5’lik bir oranla Avrupa Birliği ülkeleri içerisinde Portekiz’den sonra en fazla harcama yapan ülke olarak görülmektedir.

Grafik 7 . Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye’de, Kamu ve Özel Kurumların Okulöncesi Eğitime Yaptıkları Harcamaların Yüzdeler Oranı (2000-%)

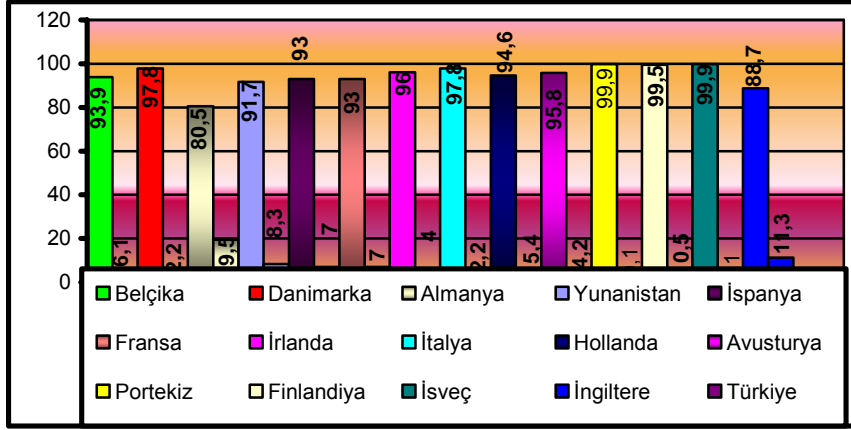
Kaynaklar: Education at a Glance - OECD Indicators 2003;Türkiye Eğitim Harcamaları Araştırması 2002 Yılı - DIE 2004;http://dpt.gov.tr/; http://132.204.2.104/unesco/Kasim2003;European Commission., Key Data On Education in Europe, Financing of Education 2002.

Açıklama:1.Birinci sütun kamu harcamalarını, ikinci sütun özel harcamaları göstermektedir. 2.Lüksemburg’a, Yunanistan, Portekiz ve Türkiye’ye ait veri bulunmamaktadır.

Grafik 7 incelendiğinde Avrupa Birliğine üye ülkeler ve Türkiye’de kamu ve özel kurumların okulöncesi eğitime yaptıkları harcamaların yüzdeler oranları görülmektedir. Buna göre, okulöncesi eğitime kamu ve özel kurumların yaptıkları katkılar arasında oldukça büyük farklılıklar bulunmaktadır. Yalnızca İrlanda ve Almanya’da bu farklılıklar diğerlerine göre daha da değişiklik göstermektedir. İrlanda’da kamunun okulöncesi eğitime katkı payı yüzde 40,2 iken, özel kurumların katkısı yüzde 59,8’dir. Almanya’da kamunun okulöncesi eğitime katkı payı yüzde 63,1 iken, özel kurumların katkısı yüzde 36,9’dur. Diğer tüm ülkelerde kamunun okulöncesi eğitime olan katkısı özel kurumların çok üzerindedir.

Yine grafik 7’ye göre, İrlanda okulöncesi eğitime özel kurum ve kuruluşların büyük oranda desteğini çekmeyi başarmıştır. İsveç’te ise okulöncesi eğitimin tamamı kamu kaynaklarından karşılanmaktadır.

Grafik 8. Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye’de, Kamu ve Özel Kurumların İlköğretim ve Ortaöğretime Yaptıkları Harcamaların Yüzelik Oranı (2000-%)

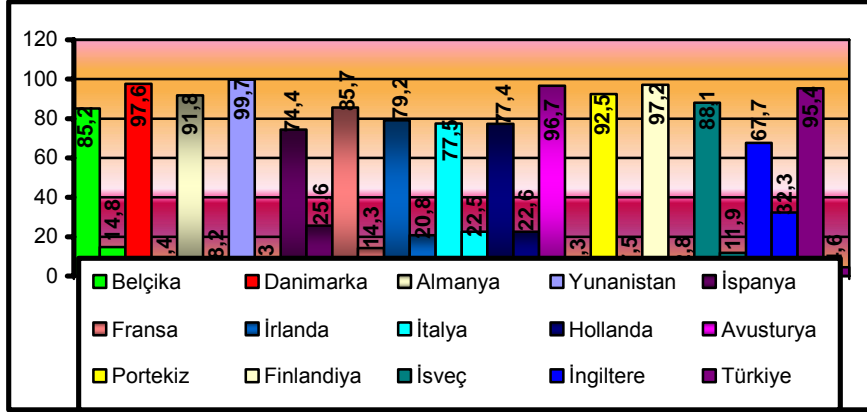
Kaynaklar: Education at a Glance - OECD Indicators 2003; Türkiye Eğitim Harcamaları Araştırması 2002 Yılı - DİE 2004; European Commission., Key Data On Education in Europe, Financing of Education 2002k.

Açıklama: 1. Birinci sütun kamu harcamalarını, ikinci sütun özel harcamaları göstermektedir. 2. Lüksemburg’a, ve Türkiye’ye ait veri bulunmamaktadır.

Grafik 8 incelendiğinde Avrupa Birliği üye ülkeler ve Türkiye’de kamu ve özel kurumların ilköğretim ve ortaöğretime yaptıkları harcamaların yüzelik oranları görülmektedir. Buna göre, ilköğretim ve ortaöğretime kamu ve özel kurumların yaptıkları katkılar arasında oldukça büyük farklılıklar bulunmaktadır. Ancak Almanya ve İngiltere’de diğer ülkelerden biraz farklılıklar görülmektedir. Almanya’da kamunun ilköğretim ve ortaöğretim okullarına katkısı yüzde 80,5 iken özel kurumların katkısı yüzde 19,5 düzeyindedir. İngiltere’de kamunun ilköğretim ve ortaöğretim okullarına katkısı yüzde 88,7 iken, özel kurumların katkısı yüzde 11,3 düzeyindedir. Diğer tüm Avrupa Birliği ülkelerinde kamunun ilköğretim ve ortaöğretime olan katkısı yüzde 90’ın üzerindedir.

Özel kurumların ilköğretim ve ortaöğretime olan katkısı, Almanya ve İngiltere hariç, yüzde 0,1’lik bir oranla Portekiz ve İsveç, yüzde 8,3 ile Yunanistan arasında değişim göstermektedir.

Grafik 9. Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye’de, Kamu ve Özel Kurumların Yükseköğretime Yaptıkları Harcamaların Yüzdeler Oranı (2000-%)

Kaynaklar: Education at a Glance - OECD Indicators 2003; Türkiye Eğitim Harcamaları Araştırması 2002 Yılı - DİE 2004; European Commission., Key Data On Education in Europe, Financing of Education 2002

Açıklama: 1. Birinci sütun kamu harcamalarını, ikinci sütun özel harcamaları göstermektedir. 2. Lüksemburg’a, ait veri bulunmamaktadır.

Grafik 9 incelendiğinde Avrupa Birliğine üye ülkeler ve Türkiye’de kamu ve özel kurumların yükseköğretime yaptıkları harcamaların yüzdeler oranları görülmektedir. Buna göre, yükseköğretime kamu ve özel kurumların yaptıkları katkıları arasında farklılıklar bulunmaktadır. Kuşkusuz bu farklılıklar okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarındaki farklılıklar kadar değildir. Bu düzeyde farklılığın daha az olmasının nedeni ise yükseköğretim düzeyinde dünyanın bir çok ülkesinde olduğu gibi Avrupa Birliği ülkelerinde de öğrenci ailelerinin, okullara ödemek zorunda oldukları harçlardır.

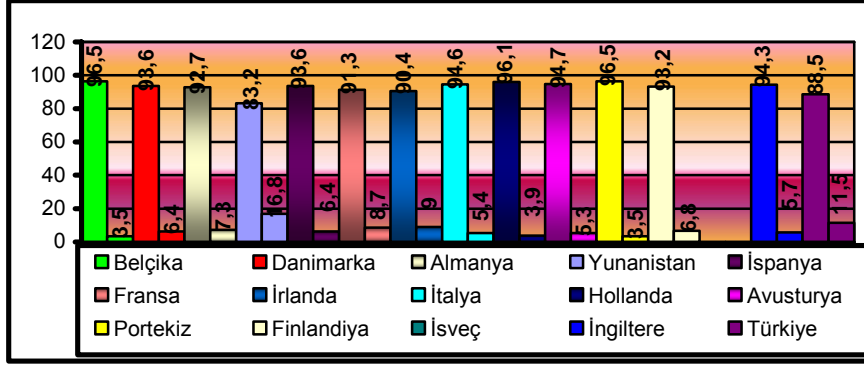
Yükseköğretime, kamu ve özel kurumların yaptığı katkının arasındaki farkın en az olduğu ülkeler sırasıyla, İngiltere, İspanya, Hollanda ve İtalya’dır. Farkın en fazla olduğu ülkeler ise sırasıyla, Yunanistan, Danimarka, Finlandiya ve Avusturya’dır.

Türkiye’de de yükseköğretime kamu ve özel kurumların destekleri arasında oldukça büyük fark vardır. Genel olarak Avrupa Birliği ülkelerindeki çoğunluk gibi Türkiye’de yükseköğretimin finansmanını kamu ağırlıklı olarak sunmaktadır.

Yükseköğretime özel kurum ve kuruluşlarla birlikte öğrenci ailelerinin katkısını sağlayan ülkelerden İspanya’da son zamanlarda yükseköğretim öğrencilerinden bir hayli fazla harç ücreti alınmaya başlanmıştır. Bu nedenle yükseköğretime her geçen gün öğrenci katkıları artmaktadır. Dolayısıyla kamunun dışında özel kurum ve kuruluşlar yükseköğretime bir şekilde destek yapmaktadırlar.

İngiltere, Hollanda ve İtalya'da her geçen gün yükseköğretim düzeyinde eğitimin bir kısmının yararlananlar tarafından ödenmesi gerektiği düşüncesinden hareketle, eğitime özel kurum ve kuruluşlarla birlikte öğrenci ailelerinin de destek olması fikri ağırlık kazanmış ve bu nedenle özel finansmanda bir artış gözlenmiştir.

Grafik 10. Eğitim Düzeylerine ve Kaynak Kategorilerine Göre, Özel ve Kamunun, İlköğretim, Ortaöğretim ve Yükseköğretim Öncesi Eğitime, Yaptığı Toplam Carî ve Kapital Harcama Dağılım Oranı (2000-%)

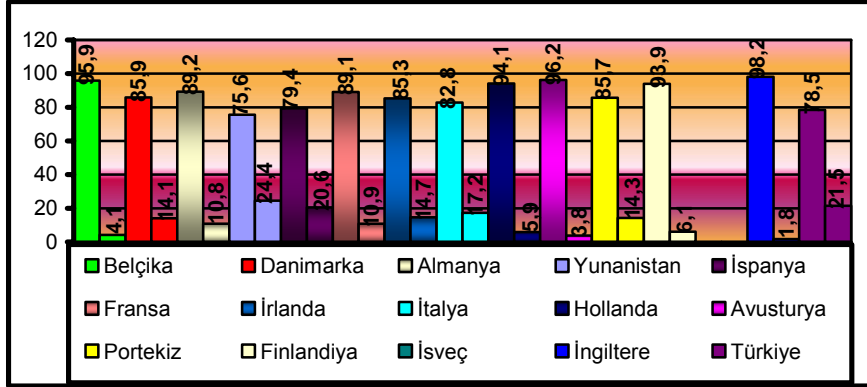
Kaynaklar: Education at a Glance - OECD Indicators 2003; Türkiye Eğitim Harcamaları Araştırması 2002 Yılı - DIE 2004; European Commission., Key Data On Education in Europe, Financing of Education 2002.

Açıklama: 1. Lüksemburg' ve İsveç'e ait verilere ulaşılamamıştır.2. Birinci sütun carî harcamaları, ikinci sütun ise kapital harcamaları göstermektedir.

Grafik 10 incelendiğinde Avrupa Birliğine üye ülkeler ve Türkiye'de 2000 yılında eğitim düzeylerine ve kaynak kategorilerine göre, özel kuruluşların ve kamunun, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim öncesi eğitime yaptığı toplam carî ve kapital harcama dağılımının yüzde oranları görülmektedir. Buna göre, Yunanistan dışındaki tüm Avrupa Birliği ülkeleri ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim dışındaki eğitime yüzde 90'nın üzerinde bir carî harcama yapmaktadır. Yunanistan'da ise bu oran yüzde 83,2'dir. Avrupa Birliğine aday durumdaki Türkiye'de ise ilköğretim ortaöğretim ve yükseköğretim dışındaki eğitime carî harcama oranı, Yunanistan'ın üzerinde, Avrupa Birliğinin altındadır.

Kapital harcamalara ise Yunanistan diğer ülkelerden farklı olarak yüzde 16,8'lik bir harcama yapmaktadır. Diğer Avrupa Birliği ülkelerinde ise bu oran yüzde 3,5 ile Belçika ve Portekiz, yüzde 9 ile İrlanda arasında değişmektedir. Türkiye'de de kapital harcamaların oranı Yunanistan dışındaki diğer ülkelerin kapital harcama oranlarının üzerindedir. Türkiye yaklaşık olarak kapital harcamaya yüzde 11,5'lik bir pay ayırmaktadır.

Grafik 11. Eğitim Düzeylerine ve Kaynak Kategorilerine Göre, Özel ve Kamunun, Yükseköğretime Yaptığı Toplam Carî ve Kapital Harcama Dağılım Oranı (2000-%)

Kaynaklar: Education at a Glance - OECD Indicators 2003; Türkiye Eğitim

Harcamaları Araştırması 2002 Yılı - DİE 2004; European Commission., Key Data On Education in Europe, Financing of Education 2002.

Açıklama: 1.İsveç ve Lüksemburg'a ait verilere ulaşılamamıştır.2. Birinci Sütun yükseköğretime harcanan carî harcamaları, ikinci sütun ise kapital harcamaları kapsamaktadır.

Grafik 11 incelendiğinde Avrupa Birliğine üye ülkeler ve Türkiye'de 2000 yılında eğitim düzeylerine ve kaynak kategorilerine göre, özel ve kamunun, yükseköğretime yaptığı toplam carî ve kapital harcama dağılımının yüzde oranı görülmektedir. Buna göre, yükseköğretime carî harcamalardan en fazla pay ayıran ülkeler sırasıyla yüzde 98,2 ile İngiltere, yüzde 96,2 ile Avusturya, yüzde 95,9 ile Belçika ve yüzde 94,1 ile Hollanda'dır. Yükseköğretime carî harcamalardan en az pay ayıran ülkeler ise sırasıyla, yüzde 75,6 ile Yunanistan ve yüzde 79,4 ile İspanya'dır. Türkiye'de yüzde 78,5 ile carî harcamalardan yükseköğretime az kaynak ayıran ülkelerin içerisinde yer almaktadır. Yunanistan'dan sonra yükseköğretime en az kaynak ayıran ikinci ülkedir.

Kapital harcamalarda ise en fazla harcamayı sırasıyla, yüzde 24,4 ile Yunanistan, yüzde 20,6 ile İspanya ve yüzde 17,2 ile İtalya yapmaktadır. Diğer ülkelerde kapital harcama oranları yüzde 1,8 ile İngiltere ve yüzde 14,7 ile İrlanda arasında değişmektedir. Türkiye'de, yükseköğretime yapılan kapital harcama oranı diğer Avrupa Birliği ülkelerinden oldukça yüksektir.

Tartışma ve Değerlendirme

Türkiye ile Avrupa Birliği ülkelerinin eğitime ayrılan kaynaklar konusunda aralarında oldukça önemli farklar bulunmaktadır. Türkiye hem kamu bütçesinden hem de

Gayri Safi Millî Hasıladan eğitime gerektiği kadar bütçe ayıramamakta, hem de özel sektörü istenilen düzeyde eğitime yardımda bulunmaya yönlendirememektedir. Ayrıca Avrupa Birliği ülkeleri ile arasındaki farkı kapatmak için gereken yatırım harcamalarını da yapamamaktadır. Harcamaların çoğu hem üniversitelerde hem de ilköğretim ve ortaöğretimde, öğretim elemanlarının maaşlarına gitmektedir. Oysa Türkiye’de hem fiziksel koşulların hem de öğretim elemanlarının yetersiz olduğu, öğrenci ve öğretim elamanına düşen kapalı ve açık alanların Avrupa Birliği Ülkelerinin altında olduğu bilinmektedir. Bu alanlara gereken yatırımları yapamayan Türkiye genç nüfusun artan eğitim ihtiyacını karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Ancak Türkiye’nin uygulamaya koyduğu sıkı ekonomik politikalarla ilerleyen yıllarda bir çok alanda olduğu gibi eğitim alanında da Avrupa Birliği ülkeleri ortalamasının yakalanması umut edilmektedir. Gerçi sadece sıkı ekonomik politikaların uygulanması da tek başına eğitimi Avrupa Birliği ortalamasına çekmede yeterli olmayacaktır. Çünkü ekonomik gelişmelerin yanında diğer bazı değişkenlerin de kontrol altına alınması gerekmektedir. Gelir dağılımını eşitlemek, nüfus değişim oranlarını ve nüfus artış hızını kontrol altına almak gibi. Çünkü Türkiye ekonomisi 1970-2002 döneminde yıllık ortalama yüzde 4,1 büyüyerek Avrupa Birliği ülkeleri ortalamasından daha yüksek büyüme performansı göstermiştir. Ancak kişi başına millî gelirdeki artış, hızlı nüfus artışı nedeniyle istenilen düzeylere çekilememiştir. Dolayısıyla artan kazançla beraber artan nüfusta kazancın daha fazla kişiyle paylaşılması nedeniyle yok olup gitmiştir (DPT,2004; [http://ekutup.dpt.gov.tr/plân/Eylül 2004](http://ekutup.dpt.gov.tr/plân/Eylül%202004)).

Bu nedenle Avrupa Birliği ülkelerinin eğitim standardını yakalamaya çalışan Türkiye’nin, öncelikle eğitime Gayri Safi Millî Hasıladan ve kamu bütçesinden daha fazla pay ayırması gerekmektedir. Ayrıca eğitimin her kademesinde özel kurum ve kuruluşlarla birlikte ekonomik durumu iyi olan ailelerin de eğitime katkısının sağlanması gerekmektedir. Çünkü eğitime yapılan ek bir yatırımın oldukça önemli dışsallıklar yaydığı bilinmektedir. Örneğin Guryan (2001) tarafından yapılan bir çalışmada, artan eğitim harcamalarının öğrenci test başarılarına olumlu yansıdığı belirlenmiştir. Terrel (1997) yılında yaptığı çalışmada, burs ve kredi alan öğrencilerin almayanlara göre akademik başarılarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Yine bu çalışma sonucunda burs ve kredi alan öğrencilerin okula daha düzenli devam ettikleri gözlemlenmiştir. Webb (2001) tarafından yapılan bir çalışmada, öğretmen maaşlarına yapılan ek bir katkının onların akademik başarısına olumlu yansıdığı ortaya konmuştur. Chisolm (1997) tarafından Baltık Cumhuriyetlerinde yapılan araştırmada, eğitim ve ekonomik gelişme arasındaki ilişki ortaya konmuş, araştırma sonucuna göre, eğitimin ekonomik büyüme ve gelişmede önemli bir role sahip olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca Psacharopoulos ve Woodhall (1985,s.137) yaptıkları çalışmalarda eğitimin, eşitlik ve fırsat eşitliğine olumlu katkılar sağlayarak, uzun dönemde ekonomiye ve ülke kalkınmasına olumlu katkıları olacağını ifade etmektedir. Eğitimle bireylerin suç işleme oranları arasında da sıkı bir ilişkinin olduğunu ayrıca, eğitim görmüş kişilerin daha az suç işlediğini ifade eden Eicher (1998, s.4) yaptığı çalışmalarda bu sonuçlara ulaşmıştır. Bu sonuçlara göre eğitime yatırım yapmanın iki önemli boyutu ortaya çıkmaktadır. Birincisi bireye olan katkıları, diğeri topluma ve ülkeye olan katkıları olmak üzere. Eğitimin kişisel katkısı, eğitim görmüş olan

kişinin yaşam boyunca bundan elde edeceği ek gelirin, toplumsal ve ülkeye olan getirisi ise kişinin eğitim almasından dolayı yaratılan ek katma değer, o kişinin eğitimi için yapılan yatırıma oranıyla ortaya konmaktadır (Saxton, 2000; Psacharopoulos, 1995). Sonuçta eğitime yatırılan ek bir gelirin çok geniş anlamda dışsallıklar yaydığı ortadadır. Bu kadar önemli dışsallıkları olan eğitime, mutlaka yeterli düzeyde kaynakların sağlanması gerekir ki eğitimden istenilen sonuçlar alınabilsin ve nitelikli insanlar yetiştirilebilsin.

KAYNAKLAR

- Chisolm, S. J., *Education and Economic development in The economics in Transition*, A Survey of The Baltic States, MAI 35/05, p. 1187, Oct 1997
- DİE, "2002 Yılı Türkiye Eğitim Harcamaları Araştırması". Devlet İstatistik Enstitüsü Yayını, 2004.<http://www.die.gov.tr>.Erişim Ekim
- DPT, *Ön Ulusal Kalkınma Planı,2004-2006. Başlıca Ekonomik ve Sosyal Göstergeler İtibariyle Türkiye ve Avrupa Birliği*, (Devlet Plânlama Teşkilatı Yayınları), Ankara 2004.<http://ekutup.dpt.gov.tr/plân/Eylül> 2004.
- DPT, *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)*, (Devlet Plânlama Teşkilatı Yayın ve Basım Şube Müdürlüğü), Ankara.1995.
- DPT 2004, <http://www.dpt.gov.tr/Ekim> 2004.
- Eckstein, Max A., "Comparative Education: The State of the Field", *Review of Research in Education* 3 (Itasca, Illinois: F.E. Peacock, 1975), 77-84.
- Eicher, J. C., "The Costs and Financing of Higher Education in Europe". *European Journal of Education*, Mart 1998, vol: 33 Issue :1, p31,9p.<http://Search.epnet.com/direct.asp?an=373121&db=aph/Ekim> 2003.
- Erdoğan, İ., *Çağdaş Eğitim Sistemleri*, (Sistem Yayıncılık), İstanbul 1997.
- European Commission, *Key Data On Education in Europe "Financing of Education"*,2002<http://www.Eurydice.org/Ekim> 2003.
- Fidler, B., *Strategic Planning for School Improvement*, (First Published in Great Britain Prentice Hall), Britain 1996.
- Grundy, T., *Implementing Strategic Change*,(Kogan Page), London 1993.
- Guryan, J., "Money Matter? Regression-Discontinuity Estima Tes From Education Finance Reform in Massachusetts". National Bureau of Economic Research, 1050 Massachusetts Avenue. Cambridge.MA 02138 May 2001.
- İlhan A. Ç., "Çağdaş İnsan ve Sanat Eğitimi". Türkiye de Eğitim Yönetimi, Kültür Koleji Yayınları, İstanbul 1998.
- King,E., "Review of Other Schools and Ours: Comparative Studies for Today", by Edmund. J. King, London and New York: Holt, Rinehart and Winston, Fourth edition, 1973, in

Comparative Education Review 19 (1975): 290-295. Reprinted by permission of the University of Chicago Press.

Maliye Bakanlığı,2004;<http://www.TC.Maliye.gov.tr/Eylül.2004>.

Noah, Harold. J., "*The Use and Abuse of Comparative Education*", *Comparative Education Review* 28 (1984), pp. 550-562. This is a slightly edited version of the original paper, delivered as an inaugural lecture for the Gardner Cowles chair, Teachers College, Columbia University, New York, on November 1, 1983.

OECD, *Education at a Glance - OECD Indicators*, 2003.

Ortaç.2004, <http://dergi.iibf.gazi.edu.tr/Ekim.2004>

Psacharopoulos, G., *The Profitability Of Investment In Education: Concepts And Methods* A World Bank Publication,1995.www.worldbank.org/html/extdr/hnp/hddflash/workp/wp_00063.html - 63k

Psacharopoulos, G./Woodhall, M., *Education for Development An Analysis of Investment Choices*, (A World Bank Publication. Oxford University Press), 1818 H Street,N.W., Washington,D.C 20433 U.S.A. 1985.

Saxton, J. ,"*Investment in Education: Private and Public Returns*", Joint Economic Committee Study A Publication of the Acton Institute for the Study of Religion and Liberty, Volume 8, Number 1,2000.

Terrel, M. E., *Improving Student Success at Community Colleges:The Role of Student Financ.* (University of Texas), Agosto 1997.

Türkoğlu,A., *Karşılaştırmalı Eğitim Dünya Ülkelerinden Örneklerle*, (Bakî Yayınevi), Adana 1998.

UNESCO, <http://132.204.2.104/unesco/Kasım.2003>

Webb,C. R., *The relationship of Financial Resources With Academic Achievement in Georgia Public Schools*. College of Graduate Studies of Georgia Southern University 2001.

